

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

У статті розкриваються окремі результати проведеного у звітному році дослідження за індивідуальною темою, присвяченого обґрунтуванню та експериментальній перевірці змісту, форм та методів трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів.

Ключові слова. Трудове виховання, молодші школярів, навчальні предмети.

The article reveals some results of the research carried out in the reporting year on an individual topic devoted to the substantiation and experimental verification of the content, forms and methods of labor education of junior schoolchildren in the process of studying school subjects.

Keywords. Labor education, junior schoolchildren, academic subjects.

Проблема трудового виховання підростаючого покоління актуалізується на кожному етапі розвитку людства. Сьогодення характеризується набуттям якісно нового змісту цього процесу та визначає потребу суспільства у формуванні креативної особистості, якій притаманні такі якості як відповідальність, працьовитість та комунікабельність; особистість, яка легко адаптується у сучасному світі, яка вміє ефективно використовувати наявний розумовий, фізичний і професійний потенціал.

Актуальність проблеми і водночас її недостатня розробленість зумовили вибір лабораторією трудового виховання теми дослідження у 2017–2019 рр., яке присвячено розгляду аспектів трудового виховання молодших школярів в умовах реформування початкової освіти. Складовою частиною означеної комплексної теми є індивідуальна тема дослідження, присвячена обґрунтуванню та експериментальній перевірці змісту, форм та методів трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів.

Доповідь присвячено розкриттю результатів, отриманих у 2017 р. під час здійснення організаційно-пошукового етапу експерименту.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці, у яких, в першу чергу, розглядаються теоретичні засади трудового виховання (П. Атутов,

П. Блонський, А. Глущенко, П. Костенков, А. Макаренко, І. Мартинюк, І. Мар'єнко та ін.); виховання ціннісного ставлення (К. Абульханова-Славська, І. Бех, Б. Братусь, М. Грашкова, О. Здравомислов, О. Кононко, О. Кривов'яз, О. Леонт'єв, Є. Мілерян, І. Чесноковата, Г. Щукіна, В. Ядов, Д. Фельдштейн та ін.); виховання ціннісного ставлення до праці (Ю. Белов, А. Вихрущ, Н. Калініченко, Я. Кепша, Ю. Коломієць, І. Косик, І. Матюша, В. Марущак, В. Маршицька, Б. Мельнеченко, В. Назаренко, Л. Оршанський, С. Павх, А. Пашинський, А. Рацул, Ф. Рискін, М. Рябухін, В. Савченко, В. Салієнко, Н. Слюсаренко, А. Терещук, І. Ткаченко, Ю. Туранов, Н. Шевченко, В. Шутяк та ін.); формування готовності учнів до праці (В. Поляков, Д. Тхоржевський, Є. Фрейкман, Л. Фрідман та ін.); мотивація трудової діяльності (О. Бодальов, І. Божович, Є. Верещак, В. Войтко, Ф. Івашенко, О. Кривов'яз, В. Котирло, В. Мерлін, В. Моляко, Ю. Польцин, В. М'ясищев, Л. Сапожнікова, М. Савчин, С. Рубінштейн та ін.); загальні аспекти трудового виховання учнів (О. Биковська, Л. Бондар, В. Вербицький, Є. Верещак, В. Войтко, Л. Гуцан, Д. Закатнов, О. Коберник, А. Корнієнко, М. Левківський, Г. Левченко, О. Липецький, В. Мадзігон, В. Мачуський, В. Сидоренко, М. Тищенко та ін.).

Безпосередньо процес виховання в сучасній педагогічній науці визначається як складний, довготривалий. Його розглядають як динамічну взаємодію вихователя та вихованців, в центрі якої знаходиться особистість дитини в усіх її взаємозв'язках і опосередкуваннях. Це дитино-центричний підхід і його основні складові – ідеї, моделі, цінності як матеріальні, так і духовні, спрямовані на піднесення духовності, самостановлення та різнобічний розвиток особистості [1, с. 90].

У 2017 р. нами було здійснено педагогічний моніторинг, з метою спостереження за освітнім процесом навчальних закладів, що беруть участь у експерименті, визначення його стану, характерних особливостей, виявлення тенденцій розвитку.

Варто зазначити, виховний процес в освітніх закладах здійснюється за допомогою відповідної системи, за певним планом. При цьому формується

цілісне освітнє середовище, яке включає і класно-урочну систему, і комплекс позаурочної виховної роботи, і вплив соціального оточення, і співпрацю між сім'єю та школою. Виховна робота як така відбувається за всіма напрямками зазначеними у плані виховної роботи освітніх закладів. Одним з таких напрямів є трудове виховання.

Для проведення моніторингового дослідження якості виховної роботи було розроблено анкету для батьків та вчителів початкової школи. В анкетуванні брали участь 108 батьків, та 18 педагогів. Зокрема, анкета містила питання на виявлення стану здійснення трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів (етапи, зміст, умови тощо). Оцінили означений стан, як високий 14% вчителів початкової школи середній 29% і низький 57%. Опитування батьків: високий 21%, середній 35% і низький 44% .

Також нами було здійснено визначення рівнів готовності педагогічних працівників до трудового виховання молодших школярів під час вивчення навчальних предметів. У результаті ми окреслили ознаки чотирьох груп, в залежності від ставленням до здійснення означеної діяльності. Перша, педагоги, які адекватно характеризують сутність виховної роботи під час вивчення навчальних предметів і здійснюють її у повному обсязі; друга, розуміючи сутність і важливість означеної діяльності, здійснюють її епізодично; третя, з одного боку, визнаючи значення виховної спрямованості навчальних предметів, відносять виховну діяльність до компетенції інших працівників навчального закладу; четверта, педагоги виявляють часткове розуміння необхідності її здійснення саме під час вивчення навчальних предметів. З 18 опитаних педагогічних працівників, до першої групи було віднесено 12,1%, другої 33,2%, третьої 40,2%, а решта 14,5% четверта.

На організаційно-пошуковому етапі дослідження співробітники лабораторії трудового виховання спільно брали участь в розробці критеріїв, показників та типів ставлення молодших школярів до праці, відборі діагностичного інструментарію дослідження.

Діагностування, до якого було залучено 290 учнів молодших класів

експериментальних закладів (контрольна група 144 учня, експериментальна 146 учнів) засвідчило наступний розподіл типів ставлення до праці: активно-позитивне у 20 учнів (14,2%) експериментальної групи і 21 учень (14,4%) контрольної; позитивне у 35 учнів (24,3%) експериментальної групи і 37 учнів (25,6%) контрольної; нейтральне у 40 учнів (27,5%) експериментальної групи і 39 учнів (26,4%) контрольної; негативне у 25 учнів (17,4%) експериментальної групи і 24 учня (16,4%) контрольної; активно-негативне у 24 учня (16,6%) експериментальної групи і 25 учнів (17,2%) контрольної.

За результатами проведеного у 2017 р. організаційно-пошукового етапу дослідження ми дійшли висновку, що провідними засадами, на яких має ґрунтуватися зміст навчальних предметів початкової школи, є розвиваюча цінність навчального матеріалу кожної предметної галузі, спрямована на розвиток ключових компетенцій учня і піднесення їх до рівня загальнолюдських цінностей. Це, по-перше, надає змісту будь-якої предметної галузі особистісного сенсу для кожного учня, а по-друге, стає додатковим імпульсом для розвитку його ціннісного ставлення до праці.

При цьому основними формами освітньої діяльності молодших школярів, що стимулюють процес формування в них ціннісного ставлення до праці можна вважати: допомога учителям у підготовці інформаційного і наочного матеріалів до уроків; пошук необхідної інформації; метод проектів; активна участь у організації та проведенні предметних тижнів вечорів, зустрічей, виставок; підготовка кореспонденцій і малюнків для шкільної газети, виконання робіт для різноманітних виставок; створення нових візуальних та аудіальних матеріалів ілюстративного характеру тощо.

Особливу увагу слід приділити організаційно-діяльнісним та організаційно-навчальним іграм, що є формами колективної розумової діяльності, у процесі якої відбувається навчання і проектування нових діяльнісних зразків [2, с. 57].

Відповідно до визначених вище змісту і форм формування ціннісного ставлення молодших школярів до праці у процесі вивчення навчальних

предметів нами було проведено добір низки належних методів на основі такої інтегративної характеристики як спрямованість, що дозволяє створити єдність цільового, змістового і процесуального аспектів виховання.

Висновок. За звітній період було проаналізовано стан дослідження у педагогічній теорії та виховній практиці; взято участь в уточненні сутності та структури поняття ціннісного ставлення до праці молодших школярів, розробці критеріїв, показників та типів ставлення, відборі діагностичного інструментарію дослідження; проведено констатувальний експеримент та здійснено узагальнення його результатів; визначено характер перебігу формувального етапу. Зокрема, на формувальному етапі передбачено внесення у педагогічний процес експериментальних навчальних закладів принципово важливих змін, а саме: визначено заходи для підтримки діяльності педагогічних працівників по забезпеченню інтеграції елементів трудового виховання у зміст усіх предметних галузей, засобів опосередкованого активного сприяння йому, упорядкування виховних впливів, тобто підходи до планування певним чином організованої виховної діяльності.

Література

1. Гуцан Л. А. Виховання в молодших школярів ціннісного ставлення до праці / Л. А. Гуцан // Педагогіка та психологія сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії : зб. наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (20-21 жовтня 2017 р., м. Одеса). – Одеса : ГО “Південна фундація педагогіки”, 2017. – С. 89 – 93.
2. Гриценко Л. І. Організаційно-діяльнісна гра в школі як засіб підвищення ефективності трудового виховання молодших школярів / Л. І. Гриценко // Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15 – 16 березня 2018 року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. – Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. – С. 54 – 58.

Мотика С.М., м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЯК ОСНОВА МОДЕЛІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЛІЦЕЮ

Представлено педагогічні умови, як основу моделі патріотичного виховання у студентів військового ліцею. А саме модель, засновану на відповідних цілях, концепціях, підходах та принципах, зміст, педагогічні умови, критерії та результат.

Ключові слова: *патріотичне виховання, модель.*